

original side

Kildeskr. Fondets Samll. No. 263.

Om Lappernes Væsen i Levemaade og Afguds-Dyrkelse i Nordlandene fra forrige Tider. 42 S.fol.

Afskr. efter Mser. No. 947 fol. Thott ved Pastor C.Th. Schmidt 1878.

original side

**Om
Lappernes Væsen i Levemaade
og
Afguds-Dyrkelse i Nordlandene
fra forrige Tiider.**

Afskr. efter Haandskrift i det store kgl. Bibl. i Kjøbenhavn Thottske Saml. Folio No. 947.

Forfatteren er anonym, men maa vel have været en Missionarius. Det er skrevet senere end 1750. Retskrivningen er gyselig. I Regelen skrives Hovedorden med smaa Bog. Bogstaber, men Verber etc. med Store.

Kjøbhvn. 10. Sept. 1878.

original side 1

Om Lappernes Væsen
i
Levemaade og Afguds-Dyrkelse
i Nordlandene fra forrige Tiider.

Det Slags Folck er Egentlig at Regne 3 Slags, nemlig Fjeld-Lapper, som stedse ligge Ner paa den Nordske Siide Vinter og Sommer; om Sommeren strippe de vit omkring, men om Vinteren har de oppe i Fjeldene sine Booliger. De har deels Reensdyr, deels andre Creaturer at Ernære sig af; disse ere mest vilde og utæmte af alle det Slags Folck; der er ganske faae af det Slags; i Tysfjorden i Lødingens gjeld i Saltens Fogderie regnes 12 slige Familier, som ere de fleeste af det Slags. Disse ere saa slemme, at naar Mand vil besøge dem i Fjeldene, og advare dem om deres slette Opførsel, da de har Afskye for ald sand Guds Dørckelse, siges og disse fornemmelig at hænge ved Deres forrige Afguderie, og Naar Mand vil tages Deres Børn fra dem til Skole, ere De færdige at lægge Folck need med deres gevær. De er nærmest at ligne med de vilde Berg Schotter i Schotland;

original side 2

De have sin egen Klædesdragt, nemlig Skind-Pelser høyeste Sommer og Vinter, sin Egen Levemaade og sit Eget Sprog, det de iche forlader; de Kand iche Synderlig tale Norsk.

Det andet Slags er Søe-Lapper eller Finder, Hvilcke Ellers i Almindelighed Kaldes Bøygde-Lapper, hvilcke i Bøygden baade ved Søe Kanten og oppe i Almendingerne har ryddet sine Pladser de boe paa, ligesom Bønder; De pløyer, saaer, og har Creaturer ligesom Andre; De fører Skoug og andet Brug paa Landet, og ligesaa paa sine visse Tiider sit Søebrug, ligesom Bønder; især gjøre de sig stor Fordeel af Skougen; thi de vælger stedse slige Stæder til Boeliger, Hvor der er Skoug i Abundance, det de behøver til Brænde; thi de har Jordhytter at boe i, og Een Fyrstæd mit paa gulvet, hvor der iideleg Nat og Dag om Vinteren maae ligge Een

saa Kaldet Stock-Ild at brænde; derfor har og det Slags Folk meget Ruineret Skougen i Nordlandene, thi hvor stor Tømmer-Skoug de sidder i, saa trives de dog iche uden i slige Jordhytter; mange har sine Fæe og Lade-Huuser

original side 3

bygget af bæste Tømmer, ja Kand og have een skickelig Stue bygget; Men de holder dog til i Tørvgammen.

De mæst formuende blandt dem Har foruden sine Andre Creaturer og Eendeel Reensdr, Hvilche de har opp hos de Svenske Lapper blandt deres Reensdyr, da de gir dem noget vidst i Løn for Deres umage, det de betaler med Fiskevahrer herfra, og faae hos dem om Høsten hvad de af Ost og Smør har træcket for dem af samme Creaturer, da de og skaffer dem de ældste deraf til Slagt, sættende paa for dem igjen samme Dyrs Affødninger.

Alle disse taler vel stedse sit Eget Sprog indbyrdes; dog kand de alle forstaae og tale Nordsk, uden nogle faae kand findes af de Eldste, som Mand maa bruge Tolck til, ligesom de samme Elste findes og tildeels slet oplyste, da de Unge overalt i sin Guds Kundskab i alle Maader er ligesaa gode som Buefolch; iblandt de Unge findes mange hærliche Subjecter, der Kand lære hvad det og skulle være, jo længere Nord, jo bædre er Deres tilstand, baade i det Aandelige og Legemlige; især saa langt Nord i Tromsen, hvor

original side 4

Een heel Fjord, Kaldet Lyngen, er herligt bebygget, og bestaaer omtrent af 70 Indbyggere, alle overflyttede fra Sverrig, og Kalder disse sig Qvæner; de har Ord for at være skjønne Landmænd ved Jord og Skougbrug, da de der har Ryddet og dørcket skjønne Jorder, foruden at De visse Tider søger sit Fiskerie til anseelig Fordeel. Disse Bøygde-Lapper i Almindelighed ere baade formuende, ja Eendeel kand være saa Riige, at de Kand siges at Eye een anseelig Deel Sølv og Penger, alt Specier og Croner, dem de af de Svendske-Lapper tilvexler Sig, ex. gr. fra Een slig

Find i Bodøens gjeld blef i Aaret 1741 staalet 200 Rdler i Sølv og Penger, det hand efter det Folckes Sædvane havde nedgravet, og Enda Kand den samme Kaldes en Hoved Riig Mand; Andre ere saa fattige, at de maa strippe om i bøygden at tigge Brød. Slige fattige Lapper ere gjængs, der i Sverrig blir forarmede, og fordi de iche er istand at betale Deres Aarlige Skatter, som der i Riiget ere Anseelige, jager de dem derfra, da de søge sin Retirade hid, stolende mæst paa at nære sig Ved Søen. Naar nu

original side 5

slige gamle Lapper sætter Sig her need, befindes de gjerne slet oplyste, og deels fordi de ere for Gamle, deels fordi de iche forstaae og tale det Nordske Sprog, Kand de ved vor Mission iche blive bædre; thi i Sverrig veed de iche andet end sit Eget Sprog at informere paa; især er deres Fattigdom gjængs paa Helgeland, hvor slige Lapper om Sommeren flacker om til Baads Partieviis, og har sine Vadmels Telter med sig, dem de opslaaer paa hvert Næss de Kommer til, da de løber om at tigge i Gaardene, og gjør Arbeyde med Skindfælder, som er Bøndernes Sængeklæder, da de for sit Arbeide faae igjen Madvahrer til sin Føde; til Vinter-Kost Kjøber de sig gjerne i Bøygden foreldede Hæster, Hvis Kjød de æde Vindtørret, ligesom haard Tørret Sey; brød og anden slig spiise om Vinteren veed mange af dem fast iche af, og intet Salt spiiser de nogentiid, Hvorfor de og er Heel Lette og Gesvinde i at løbe, enten det er paa Skier om Vinteren, eller det er tilfods om Sommeren, da de stedse holder det med Een Hæst, som traver; De ere og Gjængs Herlige Skyttere, saa Deres Føde

original side 6

om Vinteren er Een heel Deel Vildt, Harrer, Ryper, Uhrhøns og de store dito, som Kaldes Tødderer, hvoraf de visse Aaringer Kand skyde Een Mængde, deels for at sælge, deels Self at spiise.

Mange af disse Bøygde-Lapper ere gode Arbeydere, især saa langt Nord i Sennien og Tromsen, Hvor slige Bøygde-Lapper, som der Kalder sig Qvæner ere de bæste

Bygnings Mænd til Huuser, Baader, ja end og Jægter, som og der og der Nord findes de bedste Smeer blandt dem; i Almindelighed ere disse Bøygde-Lapper beqvemme til at berede og arbejde alle slags Skindvahrer, at binde gemeene Kurver af tæger, som findes i Marcken; at fabriqvere Horn Skeer, og gjøre adskillige Slags Træe-Kjørler af Troug, Skaaler, Fader, Øser, Skuffer og andet dislige; det de har god Leilighed til ved den Mængde Skoug de har til deres Pladser, dend de derved, som og ved at brænde stedse i sine Torvgammer, Een heel Deel Ruinerer, saa at paa mange Stæder, hvor Mand tilforn iche har Seet Soelens Skinn igjennem Skougen, er nu iche Et opreist Træe at see, men store Gamle Træer i abundance nedliggende, saa mand heele Fjerdings Miile omtrent Kand gaee af det Eene paa det andet,

original side 7

uden at træde paa Jorden, hvilket Kommer af dette Folcks Ødselhed med Skougen, naar de ville skaffe sig Evne til Et Troug eller andet dislige, har de fundet Et stort heelt Træe med for bemelte Evne at hugge deraf, Resten er siden i Marcken blevet liggende. Disse Lappers Udgifter ere gandske ringe, De gir Een liden Skat til Hans Majestæt, og for Resten ere de fast fri for al slags Tynge; De har fra forrige Tiider deres gamle Privilegier fra Kronen, at Deres Rydninger er Odels-Gods og Arvelige for Deres Efterkommere, da de dog ere af Hans Majestæts Almendinger optagne; Samme har de hidtil Conservered for sig, saa at dend har solt sin Rydning, Kaldet Finde-Odel; til Hvem hand vilde, indtil nu paa nogle Aar, da Fogden i Saltens Fogderie har begyndt at inhibere deres forrige Rætt heri.

Det 3die Slags ere de Svendske eller de saa Kaldede Øst-Lapper, Hvilche holder til 2de Deelee af Aaret i Sverrig, og omtrent den 3die Deel af Aaret, nemlig om Sommeren og Endeel af Vaartiiden, da de flytter hid paa de Norske Grændser; Disse gir i Sverrig sine store Contributioner; her gir De for Deres Værelse paa Fjeldene lit eller intet. I de Nordlige Fogderier

original side 8

Salten og Sennien, hvor Hans Majestæt Endnu Self Eier Almendings Fjeldene, betaler de fast intet; alleene i de 2de Bøygder til Lands paa Helgeland, Wefsen og Ranen, Hvor Almendings Fjeldene er solt fra Kronen, der bølser disse Svenske Lapper hver sitt District af Ombuds-Manden, og betaler Een vis Penge aarlig i saa Kaldet Lappe-Skatt til ham, Hvorfor De og der har hver sine visse grændser, inden hvilcken de holder Sig dend Stund De Her forbliver, Men paa de andre Stæder i Nordland stripper dem om overalt paa Fjældene uden at have sine visse Grændser at holde Sig til; disse Folck, især paa Helgeland, Have og sin saa Kaldede Øfrighed af Lappe-Foged og Lappe-Lensmænd blandt sig, der Skifter Ret mellem dem i smaa Sager, forretter Registering og Et slags Skifte efter Dem, naar Nogen her i Fjeldene ved Døden afgaaer.

Disse Folck nærer sig eendeel med Skytterie, som de fast fra Barns been blir applicerede til; den mindste Deel af deres Skytterie er Vildt af Harer og Fugl, som de bruger til Spise; men de har sin mæste Fordeel af at skyde Fjelddyr: Maar, Lass, Sorte Ræve, og Bæver, af Hvilche sidste de

original side 9

samler den bekjente Bævergjeld, som fintes i temmelig Mængde blandt dem til sals, og handler de Ellers med samme Dyrs Skind, hvormed De har anseelig Handel, ligesom og med de tiidige Skud af Deres Reensdyrs-Kalve, Hvilke ere stor søgning efter baade i Sverrige og Norge; thi deraf forfærdiges de saa Kaldede Find-Mudder, men Deres mæste næring har de af sine Reensdyr, som de har mænge af, og for dem saa tamme som andre Creaturer for Bønderne; af dem samler de saa meget Ost og Smør, at de iche allene har sin Underholdning Self det heele Aar igjennem, men kand og sælge deraf til andre; thi der findes de, som har henved 1000 stycker deraf, og veed fast iche self tall derpaa; især er den slags Ost meget begjerlig, da dend er langt federe end af andre Creaturer, og bruger de intet andet Slagt end deres Reensdyr, hvis Kjød de æder Vindtørret; de veed lit af Meel og Brød, mindre

at Salt-Mad; om Sommeren tjener dem meget til Spise den Mængde af Fisk, som de fisker i Vandene oppe til Fjælds, da de dertil har sig aptered baade Garn og Hætter.

Disse ere i Almindelighed et langt reenere Folck i deres Spise og anden Levemaade end Bøygde-

original side 10

Lapperne; om Høsten, naar de Reyser herfra til Sverrig, saa snart først Sneen Kommer, Kjøres de med sine Reensdyr, nemblig Oxe-Reen paa Slæder, skabt som en liden Baad, Kaldet Kjærris, deres Sommerafling, og har nogle sig her paa Denne Siide bygget gandske smaae Staburer, Hvori de forvare Eendeel til sin Ankomst om Vaaren, Hvilchet dog ofte efter deres Bortreise blir af Bøygde-Lapper eller Buefolck opbrudt, og Madvahrenne borttagne; Eengang om Sommeren nemlig ved St. Olai tiid pleyer de Komme ned her i Fjordbotnene, nemlig Astafjord i Sennien, Ofoden og Saltdahlen i Salten, Wefsen og Ranen paa Helgeland til det saa Kaldede St. Olai Marked, som her fra Eld Gamle tiider har været brugelig; da føre de med sig især paa Helgeland, hvor der paa den tiid og stæd Endnu holdes et ordentlig Marcket, hvor alle Borgerne i Districtet samles, adskilligt at sælge, nemlig slige Skindvahrer, Bævergjeld, Fugle Fjær, Reen Ost, dog mæst Næver, og Kand en saadan Lapp føre med sig 10 á 12 Oxe-Reener, Hvilche hand fører slige Kløver paa af bemelte Vahrer, ligesom Ellers Bønderne paa sine Heste, da de kjøber igjen Lærret, Klæde-Vahrer, dog mest Brændeviin og Tobak.

original side 11

Paa samme tiid møder paa de stæder Stædets Præst, ombuds-Manden og Sorenskrifveren, som Dommer i hvad Sager de Har at forebringe, og betaler de der sin Udgift till ombuds-Manden, samt sin Told til Præsten og Sorenskrifveren; dette holdes Allene paa disse 2de stæder paa Helgeland, hvor de og behandles i det Aandelige af vor Missionario, der reyser op til dem i fjældene høyeste Sommertiid, da hand blir der omtrent 6 Ugers tiid, thi hand maa passe sin tiid at komme beleylig baade op og ned formedelst de store Elver, som disimellem hindrer deres Reyse; i

dend tiid maa hand bruge sin Skolemæster til Tolck i deres Sprog, og Kand hand i den tiid iche vell komme til Eenhver af dem, omskjønt hand kun blir een Natt hos hver Familie; thi i hver af disse Districter er 40 á 50 Familier, der i Fjeldene ligger 2 á 3 Miile fra Hinanden; naar hand har været hos een Familie, og hand 8te Dage derefter vill besøge dend samme igjen, da maae hand lede efter dend langt fra det stæd, hvor hand sidst fant dem; thi de maae iidelig flytte for Reensdyrets Føde; følgelig Kand den Information, som skeer af vor Missionario,

original side 12

til Øst-Lapperne ingen Frugt give af sig. Paa de andre stæder i Nordland har aldrig Øst-Lapperne af vor Missionario eller Skolemæstere været i Fjeldene besøgt, Kunde og der Endnu mindre lade sig gjøre, siden de andre stæder aldeles iche er under nogen Verslig Jurisdiction, saa og siden de der ligger saa meget mer adspredet, og der er saameget større mængde af dem, saa de overalt der er som et Vildt og frit folck uden baade værslig og Geystlig Jurisdiction. Aarsagen at de maa være saa Vagabundi, er for at søge Føde for sine Creaturer, naar fortæret er, hvad som var at finde paa forrige Stæd, da Lapperne maae med sine Hytter flytte efter, hvor Creaturerne søge hen, og opslaae sin Bolig paa nye, ligesom og samme Creaturer om Vaaren veed sin visse tiid at søge fra deres Vinter Qvarteer i Sverrig hid til de Nordske Fjelde, Da Lapperne maa være færdig at Reyse. Deres tiid er først in Majo, saasnart de Norske Grændser begynder at blottes for Snee, da de Lapper, som søge til Wefsen og Ranen paa Helgeland, iche Komme saa tidlig, siden Sneen ligger længere i Fjordene, og de maae holde sig til sine visse bøxlede Fjælde, og iche strippe ned i Bøygden med sine Reensdyr til Søkanten.

Dend heele streckning Nordenfor Kommer

original side 13

de saa meget tidligere over, og af Førstninen, da Fjældene endnu er bedækket med Snee, søger de med sine Creaturer ligeneed til Søebredden for at benytte sig af de første Flækker, som for Snee blir blottet, hvortefter Soelen naaer sin Høyde, og

Fjældene blir derved for Snee blottet, flytter de længere og længere i Øster op, indtil først in September eller sidst i Augusti; ligesom Sneen Kommer hastig til i Fjældene, begir de sig til sine Vinter-Booliger i Sverrig, da Creaturene ere fæde og opspeckede af deres fæde Græsgang her, i den stæd de om Vaaren ved Hidflyttelsen ere saa Mavre, at Beenene neppe hænge sammen; de har da nyelig fældet sine Haar og Horn, og deres unge Horn, som er i sin Væxt, ere da saa tendre og blodige, at de iche kand taale mand tager nock saa lemfældig derpaa, hvilchet og er Aarsagen, at de iche med Hornene paa dend tiid kand skubbe sine Fiender de store Bræmser fra sig, og dermed støde deres Egg i stycker, som de lægger ned paa Dyrets Rygg mellem Haarene, hvor det iche længe ligger, førend det ved Solens Varme faaer Liv, og æder sig igjennem Huden, hvor det blir liggende, og omsider blir til en Orm, ved hvis Væxt Huden og Hullet blir alt større og større; samme Orm blir saaledes liggende, ligesom i Vinter Qvarteer inden

original side 14

Dyrets Hud, og har der sin Føde, hvoraf, saavel som af dend mavre Græsgang under Sneen om Vinteren, Reensdyret befindes saa udmavret om Vaaren, indtil Vaarmaanederne begynder, da denne Orm Kryber du igjennem sit forrige Pustehull, og blir til Een stor Flue, der strax søger igjen Reensdyret efter sin Art paa sin visse tiid at lægge sine Egg fra sig, da dend flyer saa begjærlig efter Dyret heele Dagen igjennem, og Dyret flyer hæftig for dend som sin største Fiende uden at bekymre sig enten om Mad eller Dricke; deraf Kommer de saa kaldede Bremse Kugler paa Reensdyrene og de Huller paa Skindene, som sætter dem i decadence. Mange Lapper ere meget ulyckelige med deres Creaturen og disaarsage ofte mister Een stor Deel deraf; thi de staae størst Fare, naar de Ere paa andet Aar, da de Endnu ere saa tendre, at De iche Kand udstaae den Smærte, som samme gir fra sig. Dend Mængde af disse store Bræmser i den tycke Gran Skoug over paa den Svendske siide, der plager iidelig disse Creaturen, er Aarsag, at disse Reensdyr, følgelig og deres Eyer mænd, maae paa den tiid søge over til de Nordske Fjælde for at undgaae disse sine Fiender, og Ends kjønt de vell og derover har een stor Deel i Følge med sig, saa dog kand det iche forslaae med den store Mængde i Skougen paa

den Svendske siide, ligesom og Lapperne med sine Reensdyr paa den tiid søger over til de Nordske

original side 15

Fjelde, fordi der falder langt fædere Græsgang ved en vis Slags Mose, de der finder til Føde, som de Ere heel begjærlige efter, saa at, om der kunde udfindes remedium mod disse Bræmsers Plage for Reensdyrene, som Capit. Prievald, i Anledning af Doctor Linnæi Beskrivelse derover i 1ste Vol. af det Kongelig Svendske Societet har gjort sig Umage for, og udgik Een liden Tractat om Cuur ved Tjærre af besmørre Dyrets Rygg mod denne Plage, - saa bifaldes nock de andre Fordeele hand beskriver deraf vilde flyde, nemblig, at Lapperne fich da beholde sine unge Reens Dyr, som nu disaarsage dør bort i mængde, saa og at Skindene vilde derved blive heele og følgelig meere Kostbare; men derved blefv neppe forekommet, at jo Lapperne med deres Reensdyr ligefult søgte om Sommeren over til de Nordske Fjælde formedelst den fæde Græsning de der finder og dend vidtløftige stræckning og fri Luft de der paa Fjældene har baade for sig og sine Creaturer; derimod kand de iche holde til med sine Creaturer paa de Nordske Grændser om Vinteren, thi de har paa disse bare Heder og snaue Fjelde iche mindste Lye mod Vinterens Haardhed, saa de derover maae paa dend tiid søge til den store Gran Skoug paa dend Svendske Siide.

Lapperne i Almindelighed af Status et gandske smaat Folck, sortbrun af Ansicht og Krop,

original side 16

deels formedelst Solens stærcke Varme om Sommeren, paa Fjeldene, deels fordi de fra Barnsbeen besmører sit Ansicht, Hænder og Brystet, saavit som bart er for Klæder, med Tjærre, at iche dend Mængde af store Mygg paa Fjeldene skall skade dem; De har smaa Øyne, som ligge langt ind i Hovedet, og Kand mand især paa Øynene kjende Een Lap eller Find fra andre Folck; de har gjerne breed Mund, stor Næse og lang Hage; de klæder sig Vinter og Sommer paa lige Maade; De bruger

aldrig Linned næst Kroppen, men stedse en foeret Skind-Peltz, der uden paa har de Een lang Kjole af Vadmæl, og Eendeel af grønt eller blaat Klæde med Eet Bælte om Livet, ingen Halsedug, men Een Krave gaaer op for Halsen af Kjolen; Ellers er Halsen og Brystet i stærckeste Kuld gjerne blaat; de bruger ingen Skoe, men de saa Kaldede Komager af Skind, snøret et Stycke op paa Læggene, men Een tyck Læder-Soele under, uden Hæler; de bruger ingen Strømper, men deres Buxer ere saa lange, at de snører et stycke deraf ned i Komagerne; Deres Qvinder er omtrent ligedan Klæd; foruden deres Huver paa Hoved, som gjør Forskjæl paa dem; Ellers har de og Haaret hængende over Axlene, ligesom Mandkjønnet, og Kand Mand Kjende Qvinderne fra Mandkjønnet paa dend Stads de har i Brystet paa sine Kjoler, da der er een lang Klyft i Kjolen, og er den paa begge Siider besat med udarbeidet og tildeels forgyldt Sølf, af Fugle, Løver, Hunde, og Spende af adskillige slags Figurer,

original side 17

hvilcket er dend Zirath de fra Ungdommen oplægge sig efter, og bestaaer Een Fæstemands Gave fornemmelig deri; Den Stads har de mer og mindre af, ligesom Deres Formue er, men Mand skall dog neppe see nogen gandske fri derfor, hvor fattig han Ellers er, især af Øst-Lapperne. Qvinderne ere heel Kunssige at Tillave det Tinn, som De borderer med paa Deres Kjoler og Find-Mudder, Det de gjøre saa næt, at det fast har anseelse af Sølf-bordering; Tinnnet Tillaver de paa dend maade, at de Et Reenhorn, med store og smaae Runde Huller i, det Eene efter det andet aptered, da de træcker disse Tinstykker saa ofte igjennem disse store og smaae Huller, indtil det paa det sidste blev een heel Længde og saa fiint som en Silcke Traad; Samme bruge de at bordere Deres Find-Kjoler med paa den Maade. De legger den paa Tøyet i adskillige Mynster og figurer, og Syer den fast hvert efter med Traad, som De har spundet af Reensdyrenes Seener; anden Slags Traad veed de iche af, og er dend langt stærckere end ald anden Slags Traad.

Qvinderne fører deres smaae Børn med sig i een Rund udhuulet Stock, dend de til dem bruger istæden for Vugge; De ere lige Raske til at løbe baade paa Skie og

tilfods, ligesom Mandfolckene, og ere De tilhobe istand at udstaae store Fatigner, uden at blive trætte eller blive vederqvæget med

original side 18

Mad eller Dricke; De ere tilhobe et Høymodigt Folck, og er der stedse Antipatie mellem dem og Buefolck, efterdi de moquerer sig over Hinanden; og dersom det Hænder sig, at nogen af Deres unge Folck forelsker sig i hinanden, da blir de foragtet og forskudt hver af sit Folck. De er og Et traadsig og Næseviis Folck, der yttre sig meest i deres Druckenskab, da de ere heel dristige og Gjærve, og iche ville viige for sine Over-Mænd; de opfører sig da saa ærgerlige, at den Koldsindigste læt Kand forgribe sig paa dem; De har et bittert Sind, saa, at naar nogen gjør dem mindste fortræd i Druckenskab, da betager Bitterheden dem saaledes, at De blir fast rasende.

De ere og Et nidsk og paaholden Folck, der har intet at miste, men undseer sig iche for at tigge hos andre, om de end er formuende. De ere i Almindelighed heel Kjære for Toback baade Mænd og Qvinder, og har de ligesaa stærck Inclination for Brændeviin; saasnart de ere beskjænkede, begynder 2 og 2 tilsammen gjerne at synge af Glæde, som de kalder at "gæicke"; Mand hører et Slags Sang, Men Ingen Ord.

Blandt Øst-Lapperne skall mand neppe høre passere Et Eeneste Exempel paa de 2de ellers i Svang gaaende Hovedlaster: Horeri og Tyveri; De ligger om hinanden i een Hytte, unge og gamle, Mand og Qvinde Kjøen; og deres Ejendeele

original side 19

har De ingen Laas eller Luckelse for, saa at største andledning til begge disse Lasters Øvelse blant dem, hvorfor her synes, at kunde appliceres disse Ord: "Synden tog Andledning ved Budet". Naar mand vil spørge en Lass paa hvad Stæd det er, hvad Landsmand hand er, Kalder hand sig strax en Same, hvoraf Mand har villet gjøre sig den Slutning, at dette Folck nedstammede fra Samoiederne, og

skulle have Conservered blant blant sig fra saa lang tiid af den Part af sit Stamme Nafn; Deres Sprog er gandske Confuse, heel uforstaaelig, og vanskelig at lære, thi der Kand iche findes mindste grundige Regler derfor; det har een sær Accent og Udtale; Deres fleste Ord ere lingvales; det er ellers et heel fattig Sprog, som maa laane sig frem hos det Nordske, saa at naar mand vil spørge dem om noget hos os, som Kand være fremmed for dem, maa De kalde det med samme Nafn som Vi, allene de udsiger det med deres sædvanlige Accent, saa der Kand findes mange Hundrede Ting, som De iche veed at næfne paa sit Sprog, men maa benytte sig af det Nordske, især Kand de iche i sit Sprog exprimere vore Terminos Theologicos; for Hver Bøygdelaug varierer ogsaa Dialecterne i dette Sprog,

original side 20

saa at de rette, saa Kaldede Øst Lapper, der holder til paa de Sydlige Stæder, forstaaer iche De saa Kaldede Qvæner, der beboer de Nordlige Grændser, og ligesaa med Bøygde-Lapperne, at dend Eene Bøygde neppe forstaaer dend anden. Saa meget Kommer det overeens med det hebraische Sprog, at det benøtter sig af præfixa og suffixa, og med det Græske Sprog tillige, at i dette Sprog bruges og Numerus Dualis; Ellers har Sproget fattelse paa mange af det gemeeneste og brugeligste Ord, ex. gr.: det ord habeo eller possedeo mangler de, saa at naar nogen skall sige: Jeg har, eller ejer iche det, maa Hand benytte sig af dend circumscriptum: ille mustne: Det er iche for mig.

Hvad angaaer Lappernes afgudiske Væsen, da har i forrige Tiider været heel gjængs blant dem alle, naar Een Syg skulde helbredes; naar Een vilde faae Lycke til Fiskerie og Skytterie, da at bruge sine Runebommer i Een og anden slig Tilfælde, som og at visse igjen, naar noget var staaet, ligesaa at bringe sig Self ligesom in extase, da Legemet blef ligsom død liggende, uden at Kunde mærcke Lifs Aande

original side 21

hos det, siden Sjælen da efter sigende skulde være af Legemet bortreyst til langt fraliggende Stæder, for at fortælle Vedkommende, hvorledes der stod til paa det

eller det Stød, da de har endog exaggereret denne Legende saa vidt, At Lappen skulle have bragt med sig noget af Husets Meubler til Kjendetegn, at hand har været paa det Stød, og Refererede sandfærdig, hvorledes i Huset tilstoed; Exempel paa slig passage siges endnu for vidst at være Passeret omtrent for 30 Aars Tid, da een Lap i Findmarcken skulde saaledes i Forrige Biscop i Tronhjem Sahl. Doctor Peder Krogs tiid, ved hans Egen Nærværelse der, have bragt sig i slig Extase, og der hand efter Een Kort tiids forløb kom til sig igjen, skulle hand have Refereret, hvorledes tilstoed med Biscoppens Frue og i Hans Huus, og til Et sikkert Kjendetegn bragte med sig derfra een heel Kjendelig Sølf-Skie af dem som daglig pleyede bruges i Biscoppens Huus, og ved Hjemkomsten skulde det være befunden, at samme Skje Kom bort samme Aften, uden at vide det mindste, hvor dend afblefv. Saaledes fortælles for Sickerhed Endnu denne passage, tilligemed utallige flere af samme Surdey,

original side 22

hvilcket Alt maa staae ved sit Værd; ligesaa at udsende stærkt Veyr for at omkomme Nogen, der paa nogen Slags Maade har forsyndet sig imod dem, som efter Sigende har været heel gjængs blant dem, at bringe Een Kolsindig piige til Kjerlighed sin Elskere; at udsende den saa Kaldede Gann eller skaffe Een særdeles Slags Sygdom paa andre Mennisker eller Deres Creaturer, til Hæfn for hvad Samme Kunde have gjort dem imod, hvilket endnu skall have været det aller almindeligste blant dem i forrige Tiider. Ligesaa paa visse store Steene eller Høye, liggende i Marcken at offre, enten døde eller levende Creaturer, og samme at nedgrave i Jorden til Deres saa Kaldede, og paa deres Runebommer afmalede Guder.

Men i disse Tiider hører Mand lit eller intet derom blant dem; vell har de her beskrefne for Fjeld-Lapper Ord for endnu tildeels at hænge ved samme afgudiske Væsen; men det er iche afgjort hvorvit Kand strække sig; ligesaa findes vel de blant Bøygde-Lapperne, der ere heel gamle, og har Ord for Endnu at hænge ved forrige Runerier og afgudiske Væsen, men Mand holder det kun for et løst Rygte; især har været i Bodøe Gjeld Een ældgammel Lapp

original side 23

ved Nafn Morten Olsen, der døde først i Aaret 1752, over 100 Aar gammel, hvoraf mand Erfahrer, hvor Høy Alder dette slags folck kand opnaae, i hvor meget Ondt de lider fra sin Ungdom op, og Hvor slet Spiise de opdrages med; Samme har Tilforn haft ord for Een stor Trolldman, men naar hand i de seenere Tiider af Een og anden har været begjæret at øve samme Tryllerie, især at viise igjen, naar noget var staalet, skall hand stedse have svaret, hand var nu for gammel, og hafde ingen Tænder i Munden, hvilcket var Aarsag, at hand iche Kunde føye Deres Begjæring; men har viiset dem hen til sin Søn Ole Mortensen, paastaaende: Hand var ligesaa god som Faderen, Men Sønnen er dog slet iche i mindste Maade bekjendt for saadant at øve, men samme Ernærer sig mæst af at aarelade, og ved adskillige Lægedomme at agere Een slags Docter blant Bønderne i samme Egn, saa mand nu i disse Tiider holder saadant meere for Bøygde Snack, end noget Virkeligt i sig Self.

Deres Runebommer var gjort af udhuulet Træ, af Størrelse som Een liden Bomme, og overtrækket det huule med Kalf Skind, hvorpaa stoed afmalet

original side 24

alle Lappernes saa Kaldede Afguder, hver i sin visse Figur. Der har været Forskjel paa Runebommernes facon og Billedernes Afmaalinger, ligesom Bøygde Laugene og Runebommernes fabriqueurs var till, saa de iche alle har været liige, Men i Almindelighed har Deres Afguders Nafne og Afrisninger været ligesom herefter beskrives, ligesaa Deres Offringer og andet afgudiske Væsen. Der har og i hver Bøygde været visse gamle Lapper, som have haft anseelig Fortjeneste af at fabriqvere disse Runebommer med sine tilhørende pertinentier af Mæssing Ringe og Hammere af Reensdyrs Been, til hvilcket Arbeide disse har været ligesom Priviligerede.

Runebommen (saasom det Holdes for) skall betyde Odins Hoved; Den blefv fordum efter gamle Folckes Sigende adspurt og holden nær til Øret, og skulde været saa hørt af den Et tydeligt Svar. I vore Tiider, endog for noget lang Tiid

siiden, skall iche ved Røst være faaet Svar af Runebommen, men ved en Ring Bevægelse og Henstødelse til den eller den Guds Afmaaling paa den, idet der er blefvet slaaet med en saadan Beenhammer på Runebommen, er der blevet et eller andet tilkjendegivet.

I fordums Tiid drak Noyderne (Runemændene) Luud, naar de skulle Rune, men i de sidste Tiider Brændeviin. Naar

original side 25

Noyderne begyndte deres Runen, havde de folck hos sig samlede, hvilcke hjelpe til Runingen med deres saa Kaldet gionge Sang; saadan Samling kaldtes ”Noyde Kionka”, Noyden drickendes da Brændeviin, gjorde sig meget til, løb omkring i tull paa Knæerne, tog gloendes ild i Hænderne, skar paa den bare haand med een skarp Knif, ogsaa slog paa Runebommen, da fornefvnte Ring begafv sig hen til den Guds Afmaaling, som, af følge om ham lovtes Offer, blev hjælp at haabe hos, ex. gr.: Om Runingen skeede for at faae et sygt Menniske til Livet igjen, og Ringen begav sig til Jabme-Okkas (Dødens Moder) Afmaaling, da gaves dermed tilkjende, at saafremt den Syge skulle Komme til Livet igjen, da maatte det skee ved Offer til Jabme-Okka. Naar Noyden da længe hafde holdet paa at Rune med stor iver paa fornefvnte Maade, da falt hand død ned til Jorden, saa at Hand blefv liggende gandske aandeløs Een half tiime i det Ringeste, eller og henimod een Time, da hand imidlertid efter hans Sigende skulde været Vandrendes nedre i ”Jabmeoymø” (Dødningernes Land), for at faae ved viss accord om Offer til Jabme Okka, den Syges Sjæl op af ”Jabmeoymø”, som troedes at være did nedkommen, fra Hvilcket Sted hun Endelig maatte Ræddes, saafremt den Syge skulle komme til Livet igjen.

original side 26

Det galt da Endelig paa Noydens Løfte om saa og saa stort Offer til Sjælens Løsning, dog undertiiden og paa Hans Gesvindighed at faae (Dødningene uformodet) Sjælen hen fra dem snappet; Og ald den tiid Noyden laae død, maatte absolute een Qvindes Persohn iidelig og hæftig gionge, eendeel for at paaminde

ham om hvad forretning hand havde i Jabmeoymo, og eendeel for at faa ham til Livet igjen; og eftersom det var saa Høyt fornøden uafsladelig at giønge paa ivrigste maade emedens Noyden laae død, da fich hun betaling af Noyden for denne Giøngen, Men den Løn Noyden fich for sin Tjeneste, var iche liden; thi det hedte, at hand maatte have een god Løn, eftersom hand vofvede sit Liv i Jabmeoymo, Men Self bekjendte hand om Sig, at hand kunde intet, var iche Hans "Passevare Guly" (Hellige fjelds Fisk), hvilcken og var den, som bevarede hans Liv, thi Noyden foer baade need i Jabmeoymo, og op igjen deraf udi sin Passevare guly; - I Noydernes visse Fjeld, som de holde Hellige, hvoraf De hafde deres "Passevare Olmaj" (spiritus familiares) hafde de og denne Deres "Passe guly", saasom og deres "Passevare lodde" og "Passevare sarva", Naar "Passevare guly" da hafde ført Noyden u-skad til "Jabmeoymø", og ind i sit Legem igjen, da begyndte det at Røre sig, og blefv da fortalt af Noyden Hvordan Hans Reyse

original side 27

afgick, og Hvor stort Et Offer hand maatte udlove til "Jabme okka", førend hand fich den Syges Sjæl fra Hende.

De vigtigste Guder af dem, som ere afmalede paa Runebommen, er

1 Radian (Verdens Raadere) den fornemste, saasom hand efter Lappernes Meening, er den fornemste Aarsag til Menniskenes forplantning; thi hand, hvilcken boer oppe blant Stjærnerne, henter een Sjæl ned til "Maderakka", som boer neden under Lappernes Gammer, den hun igjen leverer til sin Datter "Sarakka", som og boer under Lappernes Gammer, at hun skal lade voxe Kjød paa den i een Qvindes Liv til et Foster, og saa give en god Barnefødsel.

Radian, efter Deres Meening, opholder og Verden, at den skall iche nedfalde, ligesom hand og giver Lykke til Reyn. Denne Gud er, som Jupiter for Hedningerne, saa og denne for Lapperne (den øverste Gud) og staaer derfor afmalet øverst paa Runebommen ved den Side deraf, som vender mod den høyre Haand.

Naar Noyderne eller og andre Lapper offrede til "Radien", da satte de ved hans Offer een støtte, hvormed hand skulle opstøtte Verden, at den skulle iche falde omkuld; denne støtte, hvorpaa var een Klyft i den Eene Ende, var af Træe, smugt huggen, og af den, som offrede, blev oversmurt af Offer Creatures Blod. Der opsattes og

original side 28

ved hans Offer Et træ, som var ferskt og Grønt opgravet med Roden saaledes, at toppen blev vent ned og Roden op, hvilket og blev besmurt med Offer Creatures Blod.

2 Var den Gudinde "Rananeid" (den grønne Jomfru); Een stor Gudinde blant Lapperne, hvilcken om Vaaren efter Deres Meening gjorde Fjeldene og Marckerne bare for Snee, og grønne med Græs til Reynens føde; hun staaer afmaalet paa Runebommen næst ved "Radien", paa den Runebommens Side, som vender mod den Venstre Haand. Til den Ende ofredes der og til denne Jomfrue, at hun i betiids om Vaaren skulle lade voxte Græs for Reenen.

3 Neden for Radien og Rananeid sees paa Runebommen "Passevara Olmaj" (De hellige Fjelds Mænd); "Passevara guly" (De hellige Fjælds Fisk); "Passevare lodde" (De hellige Fjælds Fugl); og "Passevare Sarva" (De hellige Fjælds Oxe Reen) og endskjønt det Kand skee, at disse staae paa begge Sider af Runebommen, saa og mit paa den (for begge Sider at Reigne) saa staaer De dog gjerne nærmest til den Side deraf, som vender mod den Høyre Haand.

Een Noyde hafde sine "Passevare Olmaj" for Sig Self allene. De vare hans Spiritus familiares; "Passevare Guly" var Hans fisk, som ved hans foregaaende Runen og Hendødelse baade førte

original side 29

ham til og fra "Jabme Ajmo", saa og førte ham andensteds hen, saasom til fremmede Stæder, for at berette for Nogen, hvordan der staaer til. Denne Noydens "Passevare Guly" var og, saavel som hans "Passevare lodde", og hans "Passevare Sarva", saadant Et Gann, som hand satte ud imod andre, endog emod andre Noyder til at stride for Sig; Paa dend Maade kunde een Noyd blive bestandig blant sit Folck, og faae sin Aarlige Noyde Løn af Hver Mand, om hand var god for at staae sig med Andre Noyder; thi Hvilcken Noyd, der befindtes at være stærckest, hand udvelckedes af alle og belovedes aarlig Noyde-Løn. Een Noyd satte da ud mod Een anden Noyd, fornemmelig Hans Passevare-Sarva, saasom den, blant alt det hand havde at udsette, var den stærkeste, og gich da Striden saaledes an, at naar den eene Noyd satte sin Passevara Sarva ud til striid, da mødte den anden Noyds Passevare Sarva imod ham, og just det samme, som overgick disse stridende Sarva, det overgick Noyderne Self; stangede dend Eene Sarva hornet af den anden, da blev den Noyd syg, hvis Sarvas Horn blev afstanget; Dræbte den eene Sarva den Anden, da dødde den Noyd hvis Sarva blev dræbt; derfor skeede det og, at saa træt og udmattet, som den stridende

original side 30

Sarva blev, saa træt og udmattet blev og den Noyd, som hand stridde for; udi slig een udmattelse kunde det undertiiden skeep, at der kom een Jomfrue af Hans Spiritus familiares, som gafv ham til Vederqvægelse af "Passevare Kiodse" (Det hellige Fjelds Vand) at dricke. Passevare Guli og Passevare lodde, som nefnt blev, sattes og ud som Et Gann mod andre; men de vare iche af saadan een Styrke som Passevare Sarva; men Passevare-Olmaj var iche Egentlig saadanne, som Een Noyd sendte ud, som sin Gann, men de vare Noyden tjenstagtige i at Komme til ham, naar hand giøngede paa dem, for at ville have Baad hos dem. Endelig skeede det undertiiden, at naar Passevare Olmaj iche kom strax, naar een Noyd giøngede paa dem, hand da maatte gjønge paa sin Passevare lodde, i det Indhold, at hand skulle flyve hen til det eller det hans Passevare eller Hellige Fjeld, for at begjære, at dettes Olmaj ville komme til ham. Een Noyd hafvde iche gjerne mere end 2 eller 3

Passevare eller Hellige Fjeld, og hand kand da undertiiden have bedre Haab om Assistence af det Eene, end af det Andet;

original side 31

derfor naar hand gjøngede paa det Eene Hans Passevare, at dets lodde eller og Olmaj skulle komme til Tjeneste eller og Raadføring for ham, men det blefv iche efterkommet, da gjøngede hand paa Et hans andet Passevare, hvorved hans Gjøngen blev efterkommet.

I et af hans Passevarre boede Hans Sarva, men Hans lodde boede undertiiden i samme Passevare, undertiden i et andet, ligesom hans Guli. Det Kunde og hælde sig, at een Noyd kunde være saa stærck, at hand havde 2de Sarva, een af Et Hans Passevare, og Een af et andet; Ligesaa kunde det hælde sig, at hand havde 2de lodde etc. Men naar det skeede, at een Noyd havde 2de Passevare Sarva, da torde ingen anden Noyd prøve paa, at overvinde ham for at komme igjen i hans Bestilling.

Nu er da omtalt, hvad Passevare Olmaj, Guli, Lodde og Sarva ere afmaalede paa Runebommen, og herhos kand Erindres, at Passevare Self paa Endeel Runebommer ere afmaalede.

4 Mit paa Runebommen fra begge Sider

original side 32

at Reigne staaer:

”Beyve” (Solen) afmaalet.

Der offredes til Hende, at hun skulle skinne Vell, og sattes ved hendes Offer, hende til Ære, een Ring paa een Sticke af saadan Figur:

Hvilcken Ring var smugt gjordt af Træe, og Oversmurt af Offer Creaturets Blod.

5 Er ”Horagallis” (Torden), afmales lit lenger need end Beyve, og lit nærmere end hun til den siide af Runebommen emod dend Høyre Haand.

Denne Horagallis var efter Lappernes Meening een blaaklæd Mand, som undertiden med sine store Slag og Lynild gjorde dem forskræcket; derfor, for at stille ham tilfreds, da lovedes ham Offer, hvilket Løfte de og ubrødelig holdte, og sadte ham da til Ære ved hans Offer Een Hammer, som af Træe var smugt udskaaen, hvilchen

original side 33

de oversmurte med Offer Creaturets Blod.

6 Iche langt fra Horagallis sees ”Biex Olmaj”(eller Vindmanden) at være afmaalet, dog paa Endeel Runebomme nærmere mod den venstre Haand end paa Andre.

Til denne Gud lover Lapperne Offer, naar de af stærck og haard Vind og Veyr var udi Livsfare.

7 ”Leibomaj” (Brødmanden) afmalet neden for ”Biex Olmaj”, og paa den Side af Runebommen, som vender mod Løcke til Bjørn og ved hans Offer sættes en Bytte udaf Træe, som var smugt udskaaen, hvilcken oversmurtes med Offer Creaturets Blod. Naar een Noyd satte Sig Een dag for at gaae hen i Skougen, for at søge om at faae Bjørn, da slog hand paa Runebommen, for at fornemme, om hand den Dag skulde faae Lycke til Bjørnen; Men saadan Een Runing, som Kun skedde for een Ringe ting Skyld, men iche for et Menniskes Liv at Redde, kunde skee, endskjønt Noyden hverken havde mange hos sig samlede eller faldt til Jorden som død.

Naar Noyden (eller een anden Lap) hafde haft den Lycke, at Hand

original side 34

hafde faaet Bjørn, da samlede hand Mændspersohnerne, som med Deres Gjøngen Sang skulle tacke Leyb Olmaj med ham for den Lycke; Men for den Hellighed, som efter Deres Meening var ved Bjørnen, saa Qvindes Persohnen holdtes vanhellige mod ham, da værdigedes de iche at gaae ind ad den samme Dør, hvorigjennem Bjørne-Kjødet blefv baaret, men de maatte gaae ind bag i Lapphuset; iche heller var De værdige at tage til Sig af Bjørne Kjødet for at æde det, Men det blefv dem af Mands Persohnerne præresenteret paa een sticke.

§ Maderakka Sarakka Juxakka og Uxakka (Gudinden for Qvinder) staae saa langt neden paa Runebommen paa begge dends Sider, saa der neden under er iche stort Rom igjen tilbage til Afguders Afmaling. Maderakka er efter Lappernes Meening Moder til Sarakka, og boer, ligesaavel som hun, neden under Lappernes Gammer eller Hytter. Maderakka annammer Sjælene ovenfra af Radien, dem hun overleverer til Sarakka, som skall overklæde

original side 35

dem med Kjød i Moders Liv til Et Foster, og derpaa give en god Barnefødsel. Denne Sarakka holdes og for, at skall hjælpe til een Qvindes Menstrua, hvilchet alt baade dette og det forrige hun noch vel bestiller, saafremt hende Givd Vel Offer.

Juxakka, som og er Datter til Maderakka, har efter Lappernes Meening den Bestilling, at naar een Fader gjerne vil have Søn, iche Daatter, da naar hand offerer til hende, saa forandrer hun Datter til Søn i Moders Liv.

Foruden dette, da tillader hun iche een Fader, at holde sin Søn til Skytterie, hvilchet er at give ham hen til Leyb Olmaj, saasom hand er Gud for Skytterie – og det af Aarsag, at Leyb Olmaj er hendes fiende, saa hun derfor iche vil unde ham Sønnen, uden hun faaer Offer.

Uxakka, som i ligemaade er Datter til Maderakka, har den Bestilling, at naar hende gives vel Offer, da seer hun vel till det føde barn, og vogter det, naar det begynder at gaae, fra Stød og Fald.

original side 36

9 Jabmeokka (Dødens Moder) staaer neden under fornefvnte Gudinder paa Runebommen. Denne Gudinde ville efter Lappernes Meening baade self undertiden have Mennisker ned til sig til Jabmeoymo; hun vil De skall Døe, at de Kand komme til hende, saa og ere der Jabme Kudsen (Dødninge) i Jabmeoymo, som vill have nogen af sin Slægt fra dette Liv, og ned til Sig, hvorom Lapperne foregive at faae Underretning, saasom Noyder ved Runen, saa og andre ved Drømme.

10 Allernederst paa Runebommen staaer Rota. Denne boer i Rotoymo, som ligger efter Lappernes Meening langt dybere ned i Jorden end Jabmeoymo. Rota skall være saare ond, og naar hand med sær Sygdom plager nogle, da blive de gjerne med Offer til Deres Guder frelste fra ham; Men skulle Deres Guder iche Kunde frelse dem fra hans Plage, da mødes de til at give ham self Offer, for at hand godvillig skall gaae fra dem, og saa nedgrave de en Hæst i Jorden, til den Ende,

original side 37

at hand paa den skall Riide fra dem, og ned i Rotoymo. De Sjæle, som Komme ned i Rotoymo, af Aarsag, de iche har været deres Guder lydige, kommer aldrig derfra igjen; Men de Sjæle, som af Aarsag, De har lydet Deres Guder, komme i Jabmeoymo, Komme efter Een lang tiid derfra og op til Radien efter Lappernes Meening. Ligesaa holdte De for, at Menniskenes Legemer stode aldrig op, saa de Hverken Komme til Rotoymo eller Jabmeoymo; Men det var kun Menniskens Sjæle, som Komme til een af disse Stæder, hvor der da blefe paa dem skabt et nyt Legeme.

Hvad Offer angaaer til alle disse fornefnte Guder, Hvilche sees afmaledede paa Runebommen, da angaaende Offer til Radien, Rananeyd, Passevare, Horagallis, Biex Olmaj og Leyb Olmaj, offrede Lapperne ydmygeligen til dem; thi de toge deres Belter og hængte dem over Deres Skulder, Krummede sig, gich med Stave, gjøngede ydmygelig paa den Gud de skulle offre til, at hand vilde tage vell imod Offeret; om det da var een Reen-Oxe eller een anden Oxe, som een Lap offrede, da aflagde de til Guden

original side 38

et Stycke af Tungen, et Stycke af Lungen, et Støcke af hvert Øre, fødderne, pudenda, noch alle beenene, hvoraf intet been maatte brydes. Till den Ende havde De til Et Ofre Maaltid saa mange folck samlede, at de Kunde æde Kjødet af alle beenene; thi beenene med det andet annammede Guden der offredes till som Et Tjenligt Offer; thi hand skabte Self Kjød paa beenene, gav Oxen Liv, og havde saa i det Liv, hvor hand var, Een fuldkommen Levende Oxe efter Lappernes Meening.

Den sted Hvor paa De lagde Offeret, og satte fornefnte udskaarne og Crinede Træer, var enten ved Et stort træ eller steen.

Men til Maderakka, Sarakka, Juxakka og Uxakka offredes gjerne paa den Maade, at der gravedes ned i Jorden til dem, Hvor de boede, Et levende Sort Lam, Een Levendes Kat, een Levendes Griis eller og sættes til dem een Levendes Hane i een saa Kaldet Uur, hvor hand galedede saa længe hand kunde, og saa dødde af Hunger. Til Jabne okka og ligesaa undertiiden til Roda sættes og paa samme Maade Et levende Creatur ned i Jorden.

Mange Lapper Har omdøbt deres

original side 39

Børn, thi naar Et Barn efter Daaben er bleven sygt, da har enten Noyder ved Ruunen, eller Gemeene Lapper ved Drømmen, skulde Kundet sige, at Barnet iche med Præstens Daab og det Nafn, det har faaet i Daaben, kunde trives, saa derfor Præstens Daab maatte afvaskes, og Barnet igjen gives Et andet Nafn, om det skulde kunde trives vell.

De som har omdøbt Barnet, har da lagt Nemo schillo (Een nafn Ring) i Vand og derpaa Øst Vand paa Barnet og sagt: Jeg vasker (eller Døber) Dig i det og det Nafn, næfnende da det Nafn, som barnet da faaer paa nye, og deri skall du trives vell, og da har det undertiiden skjedt, at barnet har faaet Nemo guli (nafn fisk), som og har gjort sit til, at barnet har blevet een stor Noyd efter Lappernes Sigende. Een Deel Lapper har og om Morgenens, førend de har gaaet til Guds Bord, udi Ost ædet Radiens Legem, og i Vand drucket Sarakkas Blod, som de har holdet for sin bæste Altergang, saa længe de levede i sit afgudiske Væsen, saa Deres

original side 40

anden rette Altergang i Kircken har Kun været for et Syn Skyld.